

A

Iz mojega dnevnika.

Spisal Fr. Ks. Meško.

I.

Izgubljena duša.

In jaz iščem svojo dušo . . .

Ah, ta duša, ta moja revna dušica — izgubil sem jo. In zdaj plakam za svojo dušo — plakam s plačem velikim in mogočnim in boleznim, ker vem, da sem izgubil najdražje, da sem izgubil najdragocenejši zaklad.

In jaz iščem svojo dušo — najti jo moram, najti jo hočem. V nočeh brez svetlobe in brez počitka in ob dneh, polnih težkih skrbi in velikega trpljenja, jo iščem — brez nehanja in pokoja jo iščem . . .

Ah, kako drhtim, kako hrepenim za svojo dušo, za svojo izgubljeno dušo! —

Nela, komtesa Nela, kje imate mojo dušo? Kaj ste storili z njo — zakaj ste mi jo vzeli . . . zakaj ste mi jo umorili . . . mojo mehko dušo . . .?

* * *

Ah, ti spomini! . . .

Kako lepo, kako mirno je teklo tedaj življenje moje! In moja duša je bila pokojna, moja duša je snivala sanje tihega zadovoljstva . . . Vse, kar jo

je kdaj poprej vznemirjalo, jo vzburkavalo in valovilo — vse to sem polagoma odslovil iz nje, ali pa tudi izgnal in zatrl s silo. Umil sem jo s hrepenenjem po višjih smotrih, očistil sem jo v ognju trpljenja in samozatajevanja . . .

In nisem se več oziral nazaj na svoje prešlo življenje. Nisem se dal omamiti slikam in podobam, ki so vstajale še tuintam pred mojim duhom, ki so me spet vabile — vabile nazaj v svoj objem, v svoje mehko naročje . . .

Vedel sem, da bi mi njih objem le spet vznemiril mojo dušo, da bi jo omadeževal, jo potegnili v blato.

In jaz sem mislil le eno, hrepenel le po enem: — da ohranim svojo dušo čisto in svetlo . . . svetlo in krasno liki dragocen biser, bleščeč diamant . . .

A tedaj sem srečal Vas, komtesa Nela — Vi dražestno, Vi vilinskobajno dete . . . In pogledal sem Vam v oči — in moja duša je vztrepetala, je vzdrtela, se je vzburkala.

In nekaj je dehnilo na diamant — postal je moten!

In jaz nisem mogel več izbrisati te motne koprene, ki je v tem pogledu legla na sveto čistost moje duše, ki je nalahno ovila dragoceni biser . . .

* * *

Saj se spominjate, komtesa Nela: — lep decembrski dan je bil, ob polidveh popoldne . . . Stopal sem sam samcat in pogrezajoč se v svoje misli in sanjarije po trgu. In tedaj ste mi prišli naproti Vi s svojim bratcem. Brat se je ustavil ob oknu knjigarne, Vi pa ste ga poklicali: »Komm, Rudi!«

Ah, ta glas — zvonjenje bajnih srebrnih zvončkov! . . . In čemu ste pač izpregovorili ravno tedaj!

In jaz sem Vas pogledal. In začudil sem se, da nosite pajčelan. Petnajstletno dete s tako otroškim obrazkom — in pajčelan! In čemu ste imeli baš tedaj ta pajčelan? . . . Ah, komtesa Nela, navzlic svojim petnajstim letim, navzlic svoji otroški brezskrbnosti vendar dobro veste, kaj Vas dela interesantno . . .

In izza tega dehtečega pajčelana se je uprlo vame dvoje velikih oči — nedolžnih in bleščečih, in čarnih, kakor so poezijo dihajoče noči orientalske, in globokih, kakor je globok prepad, ki zija med nama, ki je zijal med nama že tedaj, ko sva se srečala prvokrat . . .

In kaj so mi govorile te oči? O, o tem bi lahko vso večnost govorila moja duša, tako neizmerno je bilo morje čustev, ki so govorila v tem pogledu . . . A moja duša ne more govoriti — jaz duše nimam več . . . moja duša je izgubljena . . . moja uboga duša . . .

In tedaj sem z drhtečo dušo stopal mimo Vas. Moj korak se je zastavljal, moja noga je izgubljala pot — moje srce je koprnelo za Vami . . . a moja duša se je ustavljala, branila . . . a moja duša je tako mehka . . . in čez nekaj hipov se ozrem . . . in tudi Vi se ozrete . . . Čemu ste se pač ozrli baš tedaj, komtesa Nela — čemu?

In okrenil sem se, da Vas vidim, da grem za Vami, da se naslajam na Vašem vitkem stasu, da uživam Vašo bližino, duh nežnosti in čar poezije, ki ga širite vsepovsodi, kamor stopi Vaša noga, kjer zveni Vaša govorica, kjer žare Vaše oči . . . te čudovite oči . . .

In stopali ste čez trg. In zdaj in zdaj je Vaš pogled po strani švignil na me. In ti pogledi so me z neodoljivo, nepremagljivo močjo vabili, ti pogledi so me silili za Vašimi stopinjami. Nevidne vezi so se predle med Vami in menoj. In te vezi so se oklepale moje duše, so jo vso ovijale — ozko, tesno . . . ože, tesneje . . . vedno tesneje . . .

In moja duša je omagovala . . . A hipoma se je spet dvignila v veličastnem ponosu. Z nadčloveško, gigantsko močjo se je borila sama s seboj. In v istem hipu sem se nameraval že okreniti, se vrniti, bežati nekam v stranske ulice, nekam iz mesta, nekam daleč . . . daleč od Vas, komtesa Nela, daleč iz Vaše magične bližine . . .

In tedaj ste se ustavili z bratcem ob oglu neke ulice. In brala sta gledališko naznanilo — a gotovo ste ga znali že na pamet . . .

In jaz se nisem vrnil, jaz nisem bežal — ne, jaz sem se Vam še bolj približal. In spet so se uprle v me Vaše še otročje oči . . . in tako sladko in tako vabeče in prijazno ste se mi nasmehljali, in Vaši diamantni zobje so se zaiskrili . . . in jaz sem vedel, da me ljubite . . . a moja duša je zaplakala, ker je vedela, da Vas ne sme ljubiti in ker je vendar omagala . . . ta moja nesrečna duša . . .

* * *

In jaz sem šel za Vami . . .

In one vezi, ki jih je nevidna roka predla in razpregala med nama, so oklepale tudi Vašo dušo . . . Pri domu niste šli v stanovanje, kakor bi se bali, da se pretrgajo one skrivnostne vezi, da se izgubiva ter se nikdar več ne najdeva in ne snideva. Ostali ste spodaj pri durih, da sva se videla.

In najini srci sta tedaj govorili . . . od daleč sta bili drugo drugemu nasproti ter govorili s seboj s čudovito govorico.

Brat Rudi Vam je prinesel redikilo dol k vratom — bila je krasna, a ne secesionistična, kar je pričalo o Vašem finem aristokratskem okusu. In šli ste v šolo. In jaz sem stopal za Vami . . .

In tam ob šolskih vratih ste spet stali povsem do učne ure. Jaz pa sem promeniral ob vrtu so-sednje palače.

In najini duši sta si iskali druga druge in našli sta se, objeli sta se, potopili se druga v drugo. In tiho sta si šepetali skrivno govorico. In ta šepet je naraščal v visoko pesem skrivne ljubezni . . .

A komtesa Nela — moja duša tedaj ni bila srečna in vesela. Vem, komtesa, koliko je vredna Vaša ljubezen, koliko se jih bo potegovalo in se jih morda že bori in poteguje zaman za njo. Jaz pa sem jo užival — a moja duša je bila ob tej ljubezni bolna, otožna in žalostna . . .

* * *

In potem sva se srečavala često — predpoldne, o poldnevih, večerih.

In vsakokrat, ko sva se srečala, ste se mi nasmejali z onim božanskim smehljajem, ki je iz njega dehtela vsa sreča prve, skrivne ljubezni . . .

A ob teh smehljajih je moja duša plakala, ker je čutila, da jo ti smehljaji omamljajo, zastrupljajo, morijo.

A Vi, komtesa, tega niste umeli. Vi ste stopali vedno enako brezskrbno svojo pot in enako samozavestno, prava aristokratka v vsaki, tudi najmanjši kretnji. In stopali ste tako ponosno, ker ste vedeli, kako Vas jaz ljubim, da Vas ljubim z vsem žarom svoje duše. In to Vam je laskalo, ker je bila to — prepovedana ljubezen!

In zato je bil moj korak nestalen, ko sem šel za Vami. In moje srce je drhtelo v meni od neznanke bolesi in sramu in zavesti moje krivde — moja duša pa, ki je od dne do dne postajala bolj kalna, je ihtela in plakala . . . Ah, bila je bolna . . . bolna . . .

* * *

In potem je prišel oni veliki večer, ko sva se prvič sestala, ko sem se prvič doteknil Vaše majhne, mehke roke, ki se je tako brez vse moči vdala moji . . .

V veži Vašega doma je bilo — saj se spominjate, komtesa Nela! Nad mestom je ležal že mrak. V veži še ni gorela luč in v njej je bilo še mračneje kakor zunaj na ulicah . . .

In tedaj ste me tamkaj čakali — saj še pomnite, komtesa Nela!

Le nekaj trenutkov sva govorila — tiho . . . naglo . . . drhteče — a vsaka beseda je bila za naju kakor godba srebrnih harf . . . vsaka beseda je bila proniknjena s poezijo skrivne ljubezni . . . vsak napol izgovorjeni stavek nama je odpiral neizkončno neizmernost dosedaj še neznanih, bajnih svetov . . .

In najine oči, ki so se v temi iskale, so blestele v čudovitem žaru, ker v njih se je lesketala in zrcalila vsa najina ljubezen, ki je plamtela že visoko in mogočno . . .

Po stopnicah je nekdo prihajal.

»Moj Bog — idite!«

»Nela!«

»Ne — ne! . . . Idite! . . .«

»Nela!! . . .«

Vaša roka, ki ste jo še ravnokar hoteli oprostiti iz moje, se je za trenutek krčevito oklenila drhteče moje . . . Omahnili ste proti meni . . . in kaj je bilo to . . . resnica . . . sanje . . . prikazen . . . ali sem se varal . . . ali sem zblaznel . . . ? Vaši mehki zlati lasje so naglo, za en hip pobožali moje lice . . . in Vaše ustnice so se naglo kakor misel doteknile mojih . . .

»Moj Bog . . . !«

Oni nevidni nekdo je stopal že po zadnjih stopnicah.

In Vi ste trepetaje izginili v temi . . . jaz pa sem taval vun v mrak, v noč.

Kaj je bilo tedaj z menoj — kaj se je godilo v meni . . . ?

Vsak drug bi v istem hipu trepetal v neodoljivi blaženosti, vsakemu drugemu bi ogrevalo isti trenutek srce sreče oživljajoče solnce, vsak bi po takem dogodku nosil v svoji duši jasen velik dan . . . in z njim bi vriskaje šel vunkaj v noč — v mojem srcu pa je bila črnejša noč kakor ona, ki je padala zunaj na mesto . . . in moja duša, moja revna duša . . . ?

Ah, komtesa Nela — jaz tedaj nisem več imel duše. Mojo dušo je umoril Vaš poljub . . . da, da, moja duša je bila tedaj izgubljena, mrtva . . . ta uboga duša . . .

* * *

In dolgo v noč sem blodil po mestu — po tihih, zapuščenih ulicah in po okolici pod mirno sanjajočimi kostanji, tam zunaj ob jezeru, nad katerim so plesale bele vile ter mi pokimavale, iztegale roke proti meni, me vabile . . . vabile . . .

A jaz nisem mogel in ne smel k njim, jaz sem se moral vrniti k Vam. In res sem prišel pod Vaše okno . . .

Vi ste igrali neko melanholično, koprnečo, nekako plakajočo pieso . . . bila je menda Chopinova. In pomišljal sem, ali ne plaka moja duša pod Vašimi majhnimi prstki . . . a saj Vi niste tako neusmiljena . . . A nemara je bila to mrtvaška pesem moji duši . . . ?

Dolgo sem stal pod oknom in poslušal . . . Potem pa sem odhitel. In spet sem brez miru in brez počitka taval po mestu. Iskal sem svojo dušo . . . z veliko nedopovedljivo boleščjo sem plakal po njej . . . po svoji izgubljeni duši.

* * *

A nekaj me je vabilo k Vam nazaj. One nevidne in močne vezi, ki jih je usoda spredla med nama, so me spet prisilile in privedle k Vašemu domu.

Na polnoč je že šlo . . . in Vaš dom je bil že v temi.

Ustavil sem se na sredi ulice ter uprl motni pogled tja gor v okno Vaše spalnice, kjer ste snivali tiho in mirno . . .

»Komtesa Nela . . . kje imate mojo dušo . . . mojo nesrečno dušo?! . . .«

* * *

Komtesa Nela, Vi ste mi vzeli mojo dušo. In jaz Vas vendar nisem mogel sovražiti — ne, jaz sem Vas ljubil, ljubil z ljubeznijo veliko in neizcrpno . . . Da to je bila v resnici velika ljubezen mojega življenja . . .

* * *

Pred menoj leže Vaša pisma — polna koprnenja in polna ljubezni in polna vdanosti. Vsa Vaša duša diše iz teh pisem. In vidi se, da Vašo dušo ta ljubav osrečuje . . .

». . . . In drhte čakam, da Vas spet vidim, da se spet srečava, — snideva . . .«

I jaz čakam drhte, a vem, da bi moral bežati pred Vami.

». . . Ah, ta srečanja! Trenutki kake sreče so to! . . . Sneg pada, in ljudje se zavijajo tesno v kožuhe in stopajo naglo, da pridejo v toplo sobo . . . Nama pa je tako ugodno, volno, toplo, ko se srečava — v najinih srcih je pomlad, ko se strnejo najini pogledi, ko se potopi duša v dušo . . . In dež lije, in ulice so prazne — midva pa se ne meniva za nevihto. In najini srca sta toliko srečni, ko se pozdraviva pod majhnimi dežniki . . .«

Srečni?! Ne, ne verujem, komtesa Nela! Vsaj moje ni! . . . Res, tudi jaz hrepenim po teh trenutkih, tudi jaz jih čakam iztežka, jih iščem . . . a osrečijo me ne!

Navdajajo in polnijo mi srce z grenko bridkostjo — in vendar si jih želim . . . ah, kaka uganka je to v tem bornem življenju človeškem! —

». . . Ta ljubezen je edina sreča mojega življenja. Ona me dviga me oživlja . . .«

Ah, ta ljubezen je zadela smrtno rano moji duši . . .

». . . In najine ljubezni plamen ne ugasne! . . .«

Žalibog, da gori že premočno, da bi ga bilo mogoče udušiti . . .

». . . In vse bi rajša izgubila in ves svet bi rajša žrtvovala, kakor pa se odpovedala tej ljubezni . . .«

Ves svet bi dal za svojo izgubljeno dušo! —

». . . Vso sladkost, ki je o njej poprej moja duša le sanjala, o kateri mi je srce časih pretresla le neka daljna, temna slutnja — vso to sladkost je našla moja duša v tej ljubezni . . . In zato drhti moje srce v sreči in v blaženstvu . . . In moja duša in moje srce je Vaše — Jaz koprnim po Vas . . . jaz Vas ljubim, ljubim . . .«

Komtesa Nela, tudi moje srce drhti in koprni po Vas. In vem, da ste moja, da me ljubite. A vendar jaz sem otožen, žalosten, do smrti žalosten . . .

». . . Dozdevate se mi vedno nekako otožni, zamišljeni. In vedno ste tako resni. Nikdar se ne smehljate . . .«

Ne, komtesa Nela, smejati se jaz ne morem. Temu sem se že odvadil. Kako se naj smejem, ko pa plakam za svojo dušo — za svojo nesrečno, izgubljeno dušo . . .

». . . . Vse moje misli prepleta poezija najine ljubezni . . . Vaša podoba me spremlja povsod. In jaz sem vsa srečna, ker vem, da me ljubite . . .«

In jaz sem nemiren, nesrečen, ker bi Vas ne smel ljubiti. —

». . . . Zunaj je pomlad. Tako lepe pomladi še ne pomnim. Dozdeva se mi, da vsa probujajoča se природа poje visoko pesem najine mlade ljubezni . . . Ali ne pozvanjajo zvončki tej ljubezni, ali vijolice ne dehte njej . . . ali zlato solnce ne sije tej ljubavi, da jo ogreva, da jo goji . . . ? Ah, ta pomlad najine ljubezni, ta pomlad v mojem srcu, v moji duši — kako krasna je! . . .«

Komtesa Nela — v mojem srcu je zima . . .

». . . . Zunaj gre na večer, ko to pišem. V vrtu pod mojim oknom cveto breskve. In teje duhte, in reseda napaja vse ozračje s svojim sitim vonjem . . . Solnce se nagiba k zahodu . . . kmalu se pogrezne za gore, dan ugasne, in noč razprostre svoja pepelnata svinčena krila čez mesto . . . In ko postane zunaj vse tiho, vse mirno, sanjarim tem živeje o najini ljubezni . . . V mojem srcu je tudi v temni noči jasen dan, ker mu sije najine ljubezni zlato solnce . . . In to ne bo nikdar zašlo, nikdar otemnelo . . .«

V mojem srcu pa je noč, temna noč . . .

— — — — —
V vseh teh pismih živi, diše, govori, se smeje od blaženstva in drhti od koprnenja lepa, otročja Vaša duša . . .

A kje je moja duša, komtesa Nela, kje je? . . .

* * *

Ah, kje je moja duša — moja izgubljena duša? Kje naj jo iščem? . . .

Ali ste mi jo skrili v solnce svitle žarke, ali v lune trepetajočo bledobo? Ali ste mi jo zaklenili

v gorovja globoko osrčje, ali ste jo prikovali na Kavkaza raztrgano skalovje . . . Vi ste tako dobra — tega niste storili . . . Ali jo najdem v svetovja skrivnostni, neprodorni neizmernosti — ali naj jo iščem v črne noči tihem dihanju, ali pa jo najdem v večernem mraku, ali nemara v zori jutranji? — Ali je nemara duša moja biser, lesketajoč se na travi ob solnca vzhodu, ali pa je dragulj v školjki na morja obali? . . .

Ali ste jo skrili v Svoje iskreče se oči — ali pa jo naj iščem v Vašem smehljaju? . . . Nemara jo najdem v zefira tihem šepetu? Ne? Morda pa v viharja vseuničujočem gnevu? . . .

Ali ste jo nemara pogreznila v morja skrivnostne globočine? . . .

Nemara pa živi v orlu, ki se smelo dviga k solnca gorečem oblu? . . .

Ali ste jo prognali kam v puščavo . . . ali pa sameva nemara ob svetem Gangu? . . . Ali pa plaka v skrivnostnem, drhtečem zdihi sfinge egiptske? . . . Ali ste jo nemara pokopali v piramid tisočletne grobove . . . nemara pa jo imate ujeta v Vašem srčecu . . .? Kje je moja duša, kje je, kje jo naj iščem . . .?

Komtesa Nela — vrnite mi mojo dušo — vrnite mi jo, mojo nesrečno, mojo ubogo dušo! . . .

